

EUROOPAN KOMISSIO EUROOPAN UNIONIN ULKOASIOIDEN
JA TURVALLISUUSPOLITIIKAN
KORKEA EDUSTAJA

Bryssel 26.6.2012
JOIN(2012) 19 final

YHTEINEN TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

**Arktista aluetta koskevan Euroopan unionin politiikan määrittely: edistyminen
vuodesta 2008 ja seuraavat vaiheet**

{SWD(2012) 182 final}
{SWD(2012) 183 final}

YHTEINEN TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

Arktista aluetta koskevan Euroopan unionin politiikan määrittely: edistyminen vuodesta 2008 ja seuraavat vaiheet

Tiivistelmä

Arktisen alueen ilmastonmuutoksen ja talouskehityksen nopeutuessa Euroopan unionin olisi tehostettava yhteistyötään arktisella alueella sijaitsevien kumppaneidensa kanssa, jotta arktisen alueen ympäristön suojelemiseen ja alueen samanaikaisen kestävä kehityksen varmistamiseen liittyviin haasteisiin voitaisiin vastata yhdessä. Ilmastonmuutos näkyy selvimminkin juuri arktisella alueella, joka on elintärkeä ja haavoittuva osa maapallon ympäristö- ja ilmastojärjestelmää. Arktisen alueen merijään sulaminen etenee nopeasti, mikä johtaa itsekkiihtyvään ilmaston lämpenemiseen¹ ja vaikuttaa niin ekosysteemeihin kuin alkuperäiskansojen perinteisiin elinkeinoihin.

Tässä komission ja korkean edustajan yhteisessä tiedonannossa esitetään perusteet EU:n panoksen lisäämiselle arktista aluetta koskevissa kysymyksissä. Ennen tätä tiedonantoa komissio on esittänyt EU:n puolesta Arktisen neuvoston pysyvän tarkkailijan asemaa koskevan hakemuksen, jonka allekirjoittivat yhdessä varapuheenjohtaja Catherine Ashton ja komissaari Maria Damanaki. Lisäksi korkea edustaja / varapuheenjohtaja Ashton vieraili arktisella alueella (Rovaniemellä, Kiirunassa ja Svalbardissa) maaliskuussa 2012. Komissio antoi ensimmäisen tiedonantonsa arktisesta alueesta vuonna 2008, minkä jälkeen EU on vakiinnuttanut asemansa arktisen alueen keskeisenä tukijana. Samalla on lisääntynyt tietoisuus EU:n vaikutuksesta arktiseen ympäristöön ja mahdollisuudesta edistää arktisen alueen kestävä kehitystä tavalla, josta on hyötyä sekä alueen paikallisväestölle että EU:lle.

Koska muutokset arktisella alueella ovat nopeita, EU:lla on vahvat perusteet toimia määrätietoisesti ympäristön suojelemiseksi ja ilmastonmuutoksen torjumiseksi. Tämän vuoksi on myös aiheellista lisätä EU:n investointeja arktisen alueen ilmastonmuutosta koskevaan tutkimukseen, joka tarjoaa perustan myöhemmille maailmanlaajuisille ja alueellisille toimille.

- Vuodet 2005–2010 olivat mittaushistorian lämpimin ajanjakso arktisella alueella.
- Pohjoisen jäämeren ennustetaan sulavan lähes jäättömäksi kesäisin seuraavien 30–40 vuoden kuluessa.
- Yli 40 prosenttia vuosina 2003–2008 mitatusta maailman merenpinnan noususta johtui arktisten jäätiköiden ja Grönlannin mannerjäätikön sulamisesta.

Lähde: Arktisen ympäristön seuranta- ja arviointiohjelma, vuonna 2011 tehty arviointi ilmastonmuutoksen vaikutuksista arktisen alueen lumi-, vesi-, jää- ja ikiroutatilanteeseen (*Snow, Water, Ice and Permafrost in the Arctic* eli nk. SWIPA-raportti).

Muuttuva arktinen ympäristö tarjoaa mahdollisuuksia uusiin liikenneväyliin ja mineraali- ja muiden luonnonvarojen hyödyntämiseen. Vaikka tämä hyödyttää alueen taloutta ja

¹ Jään sulaminen tehostaa ilmastonmuutoksen dramaattisia vaikutuksia arktisella alueella ja kiihdyttää erityisesti maapallon lämpötilan nousua alhaisemman heijastavuuden kautta.

maailmantaloutta, sillä on samalla heijastusvaikutuksia arktisen alueen hauraaseen ympäristöön, jos asiaa ei hoideta äärimmäisen huolellisesti. Tarvitaan uutta teknologiaa ja laajaa tietopohjaa, jotta voitaisiin varmistaa, ettei taloudellisten mahdollisuuksien hyödyntämiseen ryhdytä tiukimpien ympäristönormien ja arktisen alueen ainutlaatuisen ympäristön säilyttämisen kustannuksella.

- Yhdysvaltojen geologian tutkimuskeskuksen (US Geological Survey) vuonna 2009 tekemän selvityksen mukaan 13 prosenttia vielä löytämättömistä öljyvaroista ja 30 prosenttia vielä löytämättömistä kaasuvaroista sijaitsee arktisella alueella.
- Euroopasta Aasiaan ulottuva Koillisväylä voi lyhentää rahtialusten Tyynenmeren ja Atlantin väliseen matkaan käyttämää aikaa noin kolmanneksen. Esimerkiksi Jokohaman ja Lontoon välinen matka on Suezin kanavan kautta 11 447 meripeninkulmaa, kun taas Koillisväylää pitkin se olisi noin 7 474 meripeninkulmaa.
- Barentsin alueelta tulee 88 prosenttia EU:ssa tuotetusta rautamalmista.
- Arktisella alueella asuu noin 4 miljoonaa ihmistä. Näistä noin 10 prosenttia on alkuperäisväestöä.

Arktisen alueen strateginen merkitys on kasvamassa. Siellä on tehty tuloksekasta kansainvälistä yhteistyötä, joka on edistänyt rauhaa ja turvallisuutta koko alueella. Myönteinen esimerkki tällaisesta yhteistyöstä on Norjan kuningaskunnan ja Venäjän federaation äskettäin tekemä sopimus merirajan määrittämisestä ja yhteistyöstä Barentsinmerellä ja Pohjoisella jäämerellä. Arktisen alueen valtioiden yhteistyö perustuu voimassa olevaan kansainväliseen oikeusjärjestykseen eli lähinnä YK:n merioikeusyleissopimukseen. Arktisesta neuvostosta on tulossa johtava alueellinen elin, jossa kaikki arktisen alueen valtiot ja myös alkuperäiskansat ovat edustettuina.

Euroopan unionilla on tärkeä rooli tämän onnistuneen yhteistyön tukemisessa ja alueen auttamisessa kohtaamaan edessä olevat haasteet. Euroopan unioni on merkittävin ilmastonmuutoksen kansainvälisten torjuntatoimien lisäämistä kannattava taho maailmassa ja tukee vaihtoehtoisten energialähteiden kehittämistä, luonnonvarojen tehokasta käyttöä ja ilmastonmuutosta koskevaa tutkimusta. Sen jäsenvaltioista kolme kuuluu Arktiseen neuvostoon (ja Islannista tulee mahdollisesti neljäs). Euroopan unioni on myös merkittävä kohde arktiselta alueelta peräisin oleville luonnonvaroilta ja tavaroille. Monilla unionin politiikoilla ja säännöksillä on siksi vaikutuksia arktisen alueen sidosryhmien kannalta. Euroopan unioni haluaa lisätä yhteyksiään arktisen alueen kumppaneihin saadakseen lisää tietoa näiden ongelmista ja voidakseen ryhtyä näiden kanssa yhteisiin toimiin yhteisiin haasteisiin vastaamiseksi.

Arktiseen alueeseen liittyvän EU:n toiminnan osatekijät:

- **Ilmastonmuutoksen torjunta:** EU on saavuttamassa Kioton tavoitteensa, on sisällyttänyt kasvihuonekaasupäästöjen 20 prosentin vähentämistavoitteen lainsäädäntöönsä ja on sitoutunut pitkän aikavälin tavoitteeseen, jonka mukaan päästöjä olisi vähennettävä 80–95 prosenttia vuoteen 2050 mennessä.
- **Arktisen ympäristön tutkimus:** Komissio on suorittanut urauurtavan arvioinnin EU:n nykyisestä ja tulevasta ekologisesta jalanjäljestä arktisella alueella. Arviointi osoittaa, että EU:n vaikutus arktisen alueen sosioekonomiseen tilanteeseen ja

ympäristöön on merkittävä.

- **Investoinnit kestäväan kehitykseen pohjoisessa:** EU on osoittanut yli 1,14 miljardia euroa EU:n arktisten alueiden ja niiden lähialueiden taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöön liittyvän potentiaalın kehittämiseen vuosina 2007–2013.
- **Arktisen alueen tulevien epävarmuustekijöiden vähentäminen ja muutosten seuranta:** EU:n seitsemänneistä puiteohjelmasta on osoitettu noin 200 miljoonaa euroa kansainväliseen tutkimustoimintaan arktisella alueella.
- **Merenkulku ja meriturvallisuus:** Koska lähes 90 prosenttia EU:n ulkomaankaupasta kulkee meritse, EU:lla on huomattavaa kokemusta merenkulusta, laivanrakennuksesta, satelliittinavigoinnista, etsintä- ja pelastuspalveluista ja satamainfrastruktuurien kehittämisestä.

Tässä tiedonannossa tarkastellaan EU:n panosta arktisella alueella vuodesta 2008 ja viitotetaan tietä tulevalle yhteistyölle arktisen alueen kumppaneiden kanssa. Tässä uudessa tiedonannossa sovelletaan kattavaa lähestymistapaa arktisiin kysymyksiin ja korostetaan sen mukaisesti tarvetta omaksua EU:ssa arktista aluetta koskeva yhtenäinen ja kohdennettu lähestymistapa, joka perustuu EU:n vahvuuksiin ja jonka tarkoituksena on edistää vastuullista kehitystä ja laajentaa samalla vuoropuhelua ja yhteistyötä kaikkien arktisen alueen sidosryhmien kanssa.

Komissio ja korkea edustaja ehdottavat, että arktista aluetta koskevaa EU:n politiikkaa kehitetään edelleen. EU aikoo

- tukea tutkimusta ja kanavoida **tietämystä** arktisen alueen ympäristön ja ilmaston muutoksiin liittyviin haasteisiin vastaamiseksi,
- toimia **vastuullisesti** varmistukseen omalta osaltaan, että arktisen alueen talouskehitys perustuu luonnonvarojen kestäväan käyttöön ja ympäristöasiantuntemukseen,
- tehostaa rakentavaa **yhteistyötään** ja vuoropuheluaan arktisen alueen valtioiden, alkuperäiskansojen ja muiden kumppaneiden kanssa.

Tämän yhteisen tiedonannon ensimmäisessä osassa komissio ja korkea edustaja ehdottavat perusosia sellaiselle EU:n rakentavalle toiminnalle arktisella alueella, jonka tarkoituksena on vastata kestäväan kehityksen haasteisiin ja edistää ekosysteemin tehokasta hallintaa.

Tiedonannon toinen osa on vastaus arktista aluetta koskevista kysymyksistä annetuissa neuvoston päätelmissä² esitettyyn seurantapyyntöön ja Euroopan parlamentin päätöslauselmaan pohjoisimpien alueiden kestävästä EU-politiikasta³. Siinä selostetaan EU:n yhä monipuolistuvaa toimintaa alueella ja tarkastellaan marraskuussa 2008 julkaistussa komission tiedonannossa ”Euroopan unioni ja arktinen alue”⁴ käsiteltyjä kysymyksiä.

² Neuvoston päätelmät arktista aluetta koskevista kysymyksistä, ulkoasiainneuvoston 2985. kokous, Bryssel, 8.12.2009.

³ P7_TA(2011)0024, 20.1.2011.

⁴ KOM(2008) 763, 20.11.2008.

Lisätietoja tässä tiedonannossa mainituilla toimintalohkoilla tapahtuneesta edistymisestä esitetään seuraavissa kahdessa asiakirjassa:

1. valmisteluasiakirja, joka sisältää arktista aluetta koskevan Euroopan unionin politiikan kehittämiseen liittyvien toimien kartoituksen (*Inventory of activities in the framework of developing a European Union Arctic Policy*);
2. valmisteluasiakirja avaruusjärjestelmien hyödyntämisestä arktisen alueen tarpeisiin (*Space and the Arctic*).

Komissio ja korkea edustaja aloittavat lisäksi laaja-alaisen vuoropuhelun ja kuulemismenettelyn arktisen alueen valtioiden, alkuperäiskansojen ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa. Tämä auttaa EU:ta tarkentamaan poliittista linjaansa ja varmistaa, että sillä on arktista aluetta koskeville tuleville toimilleen alueellisten sidosryhmien tuki ja että nämä toimet tukevat arktisen alueen valtioiden yhteisiä toimia.

Komissio ja korkea edustaja odottavat mielenkiinnolla tiedonannosta neuvoston ja Euroopan parlamentin kanssa käytäviä keskusteluja.

1 osa Haasteen kohtaaminen: tulevat toimet

Vuonna 2008 komissio asetti kolme poliittista päätavoitetta:

- arktisen alueen suojeleminen ja säilyttäminen yhdessä sen väestön kanssa,
- resurssien kestävä käytön edistäminen,
- kansainvälinen yhteistyö.

EU:n vuodesta 2008 toteuttamilla toimilla on saavutettu konkreettisia tuloksia⁵ ympäristönsuojelun, tutkimuksen ja talouskehityksen aloilla, ja arktisen ympäristön suojelun korostaminen on edelleen arktista aluetta koskevan EU:n politiikan kulmakivi. Koska muutokset arktisella alueella ovat kuitenkin ilmeisen nopeita, nyt on tullut aika tarkentaa EU:n alueeseen soveltamaa politiikkaa, omaksua laaja-alaisempi lähestymistapa ja kytkeä se älykäästi, kestävästi ja osallistavaa kasvua koskevaan Eurooppa 2020 -strategiaan samalla, kun jatketaan kaikkien sellaisten toimien tukemista, joiden tarkoituksena on varmistaa arktisen alueen hauraan ympäristön tehokas suojeleminen ja hoito. Lisäksi EU:n olisi arktiseen alueeseen liittyvillä toimillaan tuettava arktisen alueen valtioiden omia ponnisteluja ja otettava huomioon alkuperäis- ja paikallisyhteisöjen tarpeet.

Tässä asiakirjassa esitellään siksi lyhyesti tulevat toimet, jotka voidaan tiivistää kolmeen käsitteeseen: **tieto, vastuu ja sitoutunut toiminta**.

1. TIETO

Maapallon lämpötilan mahdollisen nousun vuoksi tarvitaan luotettavaa tutkimustietoa ilmastonmuutoksen laajuudesta ja etenemisvauhdista arktisella alueella ja siitä, miten tämä vaikuttaa tilanteeseen muualla maailmassa. Arktisen alueen kestävä kehitys edellyttää

---

⁵ Keskeiset toimet ja tulokset esitellään tämän tiedonannon toisessa osassa ja valmisteluasiakirjassa ”*Inventory of Activities in the framework of developing a European Union Arctic Policy*”.

jatkuvia mittauksia, joilla selvitetään, miten ihmisen toiminnan lisääntyminen vaikuttaa alueen herkkään ympäristöön. Tästä syystä tieto on EU:n toimien keskiössä: tavoitteena on lisätä arktisen alueen tuntemusta investoimalla arktisen alueen tutkimukseen, kehittämällä arktisen alueen satelliittiseurantaa, tukemalla tieto- ja seurantaverkostoja ja keräämällä samalla taitotietoa ja teknistä asiantuntemusta.

1.1. Ympäristöä koskevan asiantuntemuksen ja vuoropuhelun kehittäminen ja arktisen ympäristön suojelun tehostaminen

EU on sitoutunut suojelemaan koko maapallon ympäristöä ja tukee kaikkia toimia, joiden tarkoituksena on varmistaa arktisen alueen herkän ympäristön tehokas suojelu ja hoito.

- EU tekee yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa maailmanlaajuisen ilmastonmuutoksen torjumiseksi, arktisen ympäristön suojelemiseksi ja näihin haasteisiin vastaamisen edellyttämän tutkimustiedon lisäämiseksi.
- Euroopan komissio esimerkiksi liittyi huhtikuussa 2012 ilmasto- ja puhdasta ilmaa koskevaan koalitioon, jonka tavoitteena on vähentää lyhytkestoisia ilman epäpuhtauksia. Tämän aloitteen tarkoituksena on täydentää YK:n toimia maailman kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi.
- EU on sitoutunut osallistumaan arktisen alueen kannalta erityisen tärkeään hankkeeseen eli elohopean koko elinkaaren kattavan maailmanlaajuisen oikeudellisesti sitovan välineen aikaansaamiseen Yhdistyneiden kansakuntien ympäristöohjelman (UNEP) puitteissa.

1.2. Huomisen haasteisiin vastaaminen tutkimuksen keinoin

Eurooppa 2020 -strategian lippulaivahankkeen ”Innovaatiounioni”⁶ ja ehdotetun tutkimus- ja innovointialan vuosien 2014–2020 investointiohjelman ”Horisontti 2020”⁷ mukaisesti komissio on kohdentamassa uudelleen EU:n tutkimus- ja innovaatiopolitiikkaa yhteiskuntaamme odottaviin haasteisiin vastaamiseksi. Näitä haasteita ovat ilmastonmuutos, energian ja luonnonvarojen niukkuus, terveys ja väestörakenteen muutos sekä vedensaannin varmistaminen ja elintarviketurva. Tavoitteena on saavuttaa tuloksia, joista on hyötyä taloutta koskevia ja poliittisia päätöksiä tehtäessä. Horisontti 2020 -ohjelmalle ehdotettu rahoitus (80 miljardia euroa) on huomattavasti suurempi kuin EU:n edellisten tutkimusohjelmien määrärahat, mikä antaa EU:lle mahdollisuuden lisätä entisestään panostaan arktisen alueen tutkimukseen. Komissio aikoo myös

- ylläpitää yhteyksiään maailman muihin alueisiin, myös arktisen neuvoston jäseniin, pyrkiessään löytämään kansainvälisen tason ratkaisuja Euroopan rajat ylittäviin yhteiskunnallisiin haasteisiin,
- tehostaa yhteistyötään arktisen alueen kumppaneiden kanssa, jotta käyttöön saataisiin kansainvälisen mittakaavan tutkimusinfrastruktuureja.

---

⁶ KOM(2010) 546, 6.10.2010.

⁷ KOM(2011) 808 ja siihen liittyvät ehdotukset KOM(2011) 809, KOM(2011) 810, KOM(2011) 811 ja KOM(2011) 812, 30.10.2011.

EU pyrkii tästä syystä laajaan yhteistyöhön sellaisten valtioiden kanssa, jotka harjoittavat monitieteistä arktista tutkimusta ja kehittävät tutkimusinfrastruktuureja. Arktiseen alueeseen liittyvien tutkimusohjelmien koordinointi on merkittävä panos tiedon lisäämisessä. Koordinoinnilla voidaan tehostaa tutkimusohjelmia ja samalla maksimoida niiden vaikutukset.

Haasteiden yhteiskunnalliset ja taloudelliset ulottuvuudet, esimerkiksi ilmaston- ja ympäristömuutosten vaikutus paikallisväestöön ja taloudelliseen toimintaan, otetaan asianmukaisesti huomioon.

1.3. Tiedon hyödyntäminen

Olemassa olevien tietolähteiden yhdistäminen on paras tapa varmistaa, että päätöksentekijät saavat tarvitsemansa tiedot ja että arktista aluetta voidaan kehittää vastuullisesti ja tavalla, joka hyödyttää arktisen alueen valtioita ja paikallisyhteisöjä:

- EU:n ekologista jalanjälkeä arktisella alueella ja tähän liittyviä politiikkoja arvioiva urauurtava kertomus (*EU Arctic Footprint and Policy Assessment*⁸) muodostaa perustan, jonka pohjalta komissio aikoo edistää tietojenvaihtoa arktisen alueen valtioiden ja muiden asiasta kiinnostuneiden tahojen kanssa päätöksenteon tueksi. Tämä käsittäisi myös tiedot, jotka perustuvat operatiiviseen seurantaan ja havainnointiin, kaukokartoitukseen, tutkimukseen sekä paikallistasolla tapahtuvaan seurantaan ja perinteiseen tietämykseen.
- Komissio aikoo toteuttaa arktisen alueen kehityksen vaikutusten strategista arviointia koskevan valmistelutoimen, jonka miljoonan euron budjetin budjettivallan käyttäjä on hyväksynyt. Hankkeessa tutkitaan myös tarkemmin vuoden 2008 tiedonannossa tehtyä ehdotusta eurooppalaisen arktisen tiedotuskeskuksen perustamismahdollisuuksien tarkastelusta. Tätä varten testataan, olisiko mahdollista toteuttaa arktisten asioiden tietopalvelu, joka perustuisi EU:ssa ja sen ulkopuolella toimivien johtavien arktista tutkimusta harjoittavien tutkimuskeskusten ja yliopistojen verkostoon.

EU pyrkii yhteistyössä arktisen alueen valtioiden kanssa parantamaan seuranta- ja valvontavalmiuksia, satelliittien käyttö mukaan luettuna.

- Maata kiertävät satelliitit ovat tärkeitä viestintä-, navigointi- ja havainnointivälineitä arktisella alueella. EU:n satelliittiohjelmista on jo merkittävää hyötyä alueella asuville ja työskenteleville. Tilannetta parantaa vielä Galileo-järjestelmän ja ympäristön ja turvallisuuden maailmanlaajuiseen seurantaohjelmaan (GMES) kuuluvien uusien Sentinel-satelliittien suunniteltu käyttöönotto. Sentinel-satelliittien avulla voidaan seurata merijään paksuutta ja laajuutta. Lisäksi ne voivat osaltaan tukea Arktisen neuvoston jäsenvaltioiden välillä etsintä- ja pelastuspalvelusta äskettäin tehdyn sopimuksen täytäntöönpanoa.
- EU kehittää yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa tietoaalustaa, jonka avulla on tarkoitus vuoteen 2020 mennessä kerätä yhteen tietoja merten tilasta Euroopassa ja sitä ympäröivillä alueilla sekä tietoja merenpohjan korkean resoluution

---

⁸ <http://arctic-footprint.eu>

kartoituksesta. Merenpohjan kartat voisivat helpottaa turvallisten liikennereittien määrittelyä arktisilla merialueilla.

- EU tukee yhteistä ympäristötietojärjestelmää, jolla pyritään luomaan ympäristötietojen sähköisen saannin varmistava verkko, sekä äskettäin perustettua arktisten alueiden havainnointiverkosta (*Sustained Arctic Observing Network, SAON*), jonka tarkoituksena on vahvistaa kansainvälistä sitoutumista koko arktista aluetta koskeviin koordinoituihin havainnointi- ja tiedonjakojärjestelmiin. Nämä järjestelmät palvelevat yhteiskunnallisia tarpeita erityisesti ympäristö-, sosiaali-, terveys-, talous- ja kulttuuriasioiden aloilla.

2. VASTUU

EU:lla on vahvat siteet arktiseen alueeseen. Tämä ei johdu pelkästään historiallisista, taloudellisista ja maantieteellisistä seikoista vaan myös siitä, että EU:hun tuodaan luonnonvaroja arktiselta alueelta ja että EU tuntee laajemminkin huolta ja vastuuta maapallon ympäristöstä. Arktinen alue tarjoaa sekä haasteita että mahdollisuuksia, jotka vaikuttavat merkittävästi tulevien sukupolvien eurooppalaisten elämään. Nämä haasteet ja mahdollisuudet tuovat mukanaan myös vastuuta. EU haluaa osallistua vastuullisesti arktisen alueen kehittämiseen sekä rahoitusohjelmiansa kautta että edistämällä alueen luonnonvarojen turvallista ja kestävää hallintaa ja käyttöä.

2.1. EU:n rahoitus kestävän kehityksen tukemiseksi

Arktisen alueen kehittämiseen on viime vuosina käytetty merkittäviä määriä EU:n aluerahoitusta ja muiden yhteistyöohjelmien ja -sopimusten puitteissa käytettävissä olevia varoja. Joidenkin ohjelmien maantieteelliseen soveltamisalaan kuuluvat EU:n jäsenvaltioiden lisäksi myös Grönlanti, Islanti, Norja ja Venäjän federaatio.

- EU voi vaikuttaa myönteisesti arktisen alueen kehitykseen paikallisyhteisöjä ja alkuperäiskansoja hyödyttävällä tavalla vahvistamalla ja yhdistelemällä toisiinsa erilaisia käytettävissä olevia rahoitusvälineitä (Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto, koheesiorahasto, Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto, Euroopan meri- ja kalatalousrahasto ja liittymistä valmisteleva tukiväline). Komissio olisi Eurooppa 2020 -strategian hengen mukaisesti valmis keskustelemaan asiaankuuluvien jäsenvaltioiden kanssa siitä, miten vuosien 2014–2020 monivuotiseen rahoituskehukseen sisältyvillä rahoitusmahdollisuuksilla voitaisiin edistää tämän tavoitteen saavuttamista. On tärkeää varmistaa, että EU:n rahoittamat ohjelmat ovat tehokkaita ja helposti hyödynnettäviä ja että niissä otetaan huomioon paikallisen väestön kehitystarpeet.
- EU on merkittävin rahoittaja pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuden tukirahastossa, joka tarjoaa avustuksia Barentsin arktisella alueella toteutettaviin ympäristöhankkeisiin ja ydinalan puhdistustoimia koskeviin hankkeisiin. Arkangelin kunnallista vesihuoltoa koskevaa hanketta, johon on myönnetty 8,2 miljoonan euron avustus, jatketaan. Hankkeen avulla voidaan vähentää suoria jätevesipäästöjä ja parantaa energiatehokkuutta.
- Ulkoisen toiminnan, aluepolitiikan ja rajatylittävän yhteistyön tulevien ohjelmien (esim. Pohjoinen periferia) maantieteellistä soveltamisalaa ja painopisteitä voitaisiin

laajentaa napa-alueita koskevien yhteistyömahdollisuuksien lisäämiseksi ja sen varmistamiseksi, että EU:n panos koko arktisen alueen kehitykseen olisi mahdollisimman suuri.

2.2. Luonnonvarojen kestävän hallinnan ja käytön edistäminen

Arktisen alueen valtioiden ja EU:n yhteisten etujen mukaista on varmistaa, että maalla, merellä, merenpohjassa tai sen alla olevia arktisen alueen luonnonvaroja käytetään kestäväällä tavalla, joka ei vaaranna arktista ympäristöä ja joka hyödyttää paikallisyhteisöjä.

- Koska kaivostoiminta ja öljyntuotanto arktisella alueella on lisääntymässä, EU pyrkii yhteistyössä arktisen alueen kumppaneiden ja yksityisen sektorin kanssa kehittämään ympäristöystävällisiä, vähäriskisiä tekniikoita kaivannaisteollisuuden tarpeisiin. Pohjoisessa toimivat kaivosyhtiöt, yliopistot ja tutkijat ovat esimerkiksi tärkeitä kumppaneita alaan liittyvissä seitsemän puiteohjelman hankkeissa, joita ovat muun muassa ProMine⁹ ja I²Mine¹⁰. Komissio teki 27. lokakuuta 2011 ehdotuksen asetukseksi avomerellä tapahtuvan öljyn ja kaasun etsintä-, hyödyntämis- ja tuotantotoiminnan turvallisuudesta¹¹.
- Komission ehdotuksessa EU:n ja Grönlannin välisen kumppanuuden vahvistamisesta säädetään myös mahdollisuudesta tehdä yhteistyötä Grönlannin ympäristön suojelemiseksi samalla, kun varmistetaan sen talouden kehittäminen ja monipuolistaminen. Kumppanuus mahdollistaa myös luonnonvaroja koskevan tehostetun vuoropuhelun osaamisen ja kokemusten vaihtamiseksi. EU:n ja Grönlannin kumppanuuden puitteissa allekirjoitettiin 13. kesäkuuta aiesopimus mineraalivaroja koskevasta yhteistyöstä.
- Myös arktista merenkulkua olisi kehitettävä kestäväällä tavalla. Ympärivuotinen liikennöinti arktisilla vesillä ei liene mahdollista lähitulevaisuudessa, mutta EU on valmis auttamaan kestävän merenkulun kehittämisessä esimerkiksi Koillisväylällä. Huomiota on kiinnitettävä erityisesti turvallisuuteen ja ympäristövaikutuksiin. Komissio ja EU:n jäsenvaltiot seuraavat tiiviisti arktisen meriliikenteen kehitystä, mukaan luettuina kauppa-alusten ja risteilyalusten liikennöinti Koillisväylällä, Luoteisväylällä tai arktisilla vesillä yleensä sekä rannikkovaltioiden mahdolliset käytännöt tai vaatimukset, joilla on vaikutuksia kansainväliseen merenkulkuun. EU tukee komission ja jäsenvaltioiden välityksellä IMO:n työtä arktisen merenkulun velvoittavan säännösten (nk. Polar Code) laatimiseksi. Maailmanlaajuisen satelliittinavigointi- ja -paikannusjärjestelmän Galileon käyttöönotto vuonna 2014 parantanee myös, yhdessä muiden vastaavien järjestelmien kanssa, turvallisuutta ja etsintä- ja pelastusvalmiuksia arktisella alueella.
- Koska merionnettomuudet voivat aiheuttaa merkittävää vahinkoa ympäristölle, komissio tukee Euroopan meriturvallisuusviraston avustuksella Arktista neuvostoa tämän työssä hätätilanteisiin varautumisen, niiden ehkäisyn ja niihin reagoimisen kehittämiseksi. Se on myös ryhtynyt toimiin arktisen merenkulun arvioinnissa (*Arctic Marine Shipping Assessment*) vuonna 2009 annettujen, meriturvallisuuden parantamista koskevien suositusten noudattamisen varmistamiseksi.

---

⁹ <http://promine.gtk.fi/>

¹⁰ <http://www.i2mine.eu/>

¹¹ KOM(2011) 688, 27.10.2011.

- EU on merkittävä energian ja raaka-aineiden kuluttaja ja tuoja ja niihin liittyvän teknologian toimittaja, joten arktisen alueen valtioiden luonnonvarapolitiikan kehitys on sen kannalta tärkeää. EU:n tavoitteena on kehittää vakaita ja pitkäaikaisia kumppanuuksia energian ja raaka-aineiden toimittajien kanssa, mikä tarkoittaa muun muassa Kanadaa, Norjaa, Venäjän federaatiota, Yhdysvaltoja ja muita asiaankuuluvia kumppaneita. Raaka-ainestrategian¹² ulkopolitiikkaa koskevan periaatteen mukaisesti EU pyrkii ensisijaisesti olemaan aktiivinen raaka-aineita koskevassa diplomatiassa arktisen alueen valtioiden suuntaan raaka-aineiden saannin turvaamiseksi strategisilla kumppanuuksilla ja poliittisella vuoropuhelulla. Luonnonvarojen kestävä hallinta edistäisi lisäksi merkittävästi esimerkiksi Barentsin alueen sosiaalista ja taloudellista kehitystä.
- Kolmannes arktisella alueella pyydetystä kalasta myydään Euroopan markkinoilla. Tutkimusten mukaan määrä voisi vielä kasvaa, kun kalakannat mahdollisesti siirtyvät pohjoista kohti merten lämpenemisen seurauksena. EU haluaa varmistaa sujuvan yhteistyön arktisen alueen valtioiden kanssa meren elollisten luonnonvarojen kestävä hoidon alalla. EU tukee arktisen alueen kalavarojen kestävä hyödyntämistä luotettavan tutkimustiedon perusteella ja paikallisten rannikkoyhteisöjen oikeuksia kunnioittaen. Samalla EU kannattaa edelleen ennalta varautuvaa lähestymistapaa, jonka mukaan ennen uusien kalastusmahdollisuuksien hyödyntämistä olisi otettava käyttöön kalavarojen suojelun ja hoidon sääntelykehys niissä arktisen merialueen osissa, joissa ei vielä sovelleta kansainvälistä suojelu- ja hallintointijärjestelmää. Komissio onkin ottanut esille aavanmeren kalakantojen yhteisen hoidon tarpeen Pohjois-Atlantin kalastusministerien konferenssin tapaamisissa. Alueelliset kalastuksenhoitojärjestöt voisivat periaatteessa laajentaa maantieteellistä toimialuettaan tätä tarkoitusta varten.
- Hylkeenpyynnistä voidaan todeta, että komissio antaa vuoden 2012 loppuun mennessä kertomuksen asetuksen (EY) N:o 1007/2009 täytäntöönpanosta EU:n jäsenvaltioissa. Kertomuksessa käsitellään myös sen poikkeuksen soveltamista, joka mahdollistaa inuiittiyhteisöjen ja muiden alkuperäisyhteisöjen toimeentulonsa edistämiseksi harjoittamasta hylkeenpyynnistä peräisin olevien hyljetuotteiden kaupan. EU aikoo noudattaa niiden tähän asetukseen liittyvien menettelyjen tuloksia, jotka ovat käynnissä WTO:ssa ja unionin tuomioistuimessa.
- EU tutkii mahdollisuuksia innovatiiviseen taloudelliseen toimintaan. Tähän kuuluu muun muassa kestävä matkailu, myös ekomatkailu, ja uusiutuvien energialähteiden kehitystyön jatkaminen. Arktinen matkailu, erityisesti laivamatkailu, lisääntyy koko ajan. Komissio tukee IMO:n ja Arktisen neuvoston puitteissa ja muissa yhteyksissä tehtäviä arviointeja ja osallistuu niissä käytäviin keskusteluihin risteilyalusten turvallisuuden lisäämisestä arktisella alueella ja erityisesti alueilla, joilla etsintä- ja pelastusvalmiudet ovat rajalliset. EU:n arktisia alueita koskevista alueellisista sekä rajat ylittävistä ja valtioiden välisistä ohjelmista tuetaan useita hankkeita, joissa kehitetään uusia lähestymistapoja arktiseen

---

¹² KOM(2011) 25, 2.2.2011.

matkailuun¹³. Näihin kuuluu muun muassa *Tourist Guide for Northern Periphery* -hanke¹⁴, jossa kehitetään innovatiivisia tietopalveluja matkailijoille.

3. SITOUTUNUT TOIMINTA

EU aikoo tarkentaa arktista aluetta koskevaa kehittyvää politiikkaansa tiiviissä yhteistyössä jäsenvaltioidensa, viiden EU:hun kuulumattoman arktisen alueen valtion sekä paikallisten asukkaiden, myös alkuperäiskansojen, kanssa. Arktisen alueen valtioilla on alueella keskeinen rooli, sekä kullakin erikseen että alueellisissa elimissä. EU toteaa, että Pohjoiseen jäämereen sovelletaan laajaa oikeudellista kehystä, kuten YK:n merioikeusyleissopimusta (UNCLOS) ja muita asiaankuuluvia kansainvälisiä välineitä¹⁵, ja katsoo, että UNCLOS on keskeinen perusta Pohjoisen jäämeren hallinnoinnille. EU toteaa myös, että arktisen alueen valtioiden välillä ja arktisen alueen erilaisilla alueellisilla foorumeilla tehdään jo merkittävää kansainvälistä yhteistyötä. Euroopan unionin kannalta on olennaista säilyttää hyvä kansainvälinen yhteistyö arktisella alueella ja tukea alueen vakautta.

Euroopan unioni katsoo, että Arktinen neuvosto on kansainvälisen yhteistyön ensisijainen foorumi alueella. Komission yksiköt, Euroopan ulkosuhdehallinto ja EU:n virastot ovat osallistuneet tapauskohtaisina tarkkailijoina Arktisen neuvoston kokouksiin ja ovat olleet aktiivisesti mukana sen työryhmissä. Komissio haki EU:n puolesta Arktisen neuvoston pysyvän tarkkailijan asemaa 1. joulukuuta 2008. Koska toukokuussa 2011 vahvistettiin tarkkailijoiden hyväksymistä koskevat kriteerit, komissio toimitti joulukuussa 2011 Arktisen neuvoston puheenjohtajana toimivalle Ruotsin ulkoministeri Carl Bildtille varapuheenjohtaja Ashtonin ja komissaari Damanakin allekirjoittaman kirjeen, jossa annettiin tarvittavat ajan tasalle saatetut tiedot. Tarkkailijan asema, sellaisena kuin Arktinen neuvosto on sen määritellyt, tarjoaisi EU:lle mahdollisuuden tiivistää yhteistyötä ja osallistua myönteisellä panoksella neuvoston työhön. Euroopan unioni pystyisi sen myötä syventämään tietämystään arktisten kumppaneiden kannalta tärkeistä asioista ja ongelmista, mikä helpottaisi sen omien sisäisten politiikkojen kehittämistä. Tarkkailijan asema täydentäisi Barentsin euroarktisen neuvoston ja pohjoisen ulottuvuuden puitteissa tapahtuvaa EU:n toimintaa arktisella alueella. EU:n sitoutunut toiminta alueella käsittää seuraavat osatekijät:

- EU pyrkii tehostamaan arktisia kysymyksiä koskevaa yhteistyötä kahdenvälisissä vuoropuheluissa kaikkien arktisen alueen kumppaneidensa eli Kanadan, Islannin, Norjan, Venäjän federaation ja Yhdysvaltojen kanssa.
- Islannin mahdollinen EU-jäsenyys (Islanti haki jäsenyyttä kesäkuussa 2009) lisää EU:n toimintaa arktiseen alueeseen liittyvissä asioissa, mikä auttaa osaltaan ratkaisemaan yhteisiä ongelmia. Käynnissä olevat liittymisneuvottelut muodostavat nekin kehiksen, jonka puitteissa voidaan keskustella tietyistä arktiseen alueeseen liittyvistä politiikoista.

---

¹³ <http://www.interregnord.com/fi/hyvaeksytyt-hankkeet/pohjoinen/1-elinkeinoelaemaen-kehittaaminen.aspx>

¹⁴ <http://www.northernperiphery.eu/en/projects/show/&tid=82>

¹⁵ Asianomaiset välineet esitetään kattavasti Arctic TRANSFORM -hankkeen (www.arctic-transform.eu) yhteydessä laadituissa kertomuksissa ja EU Arctic Footprint and Policy Assessment -kertomuksessa (http://arctic-footprint.eu/sites/default/files/AFPA_Final_Report.pdf).

- Grönlannin ja EU:n suhteet määritellään merentakaisen maiden assosiaatiosta tehdyssä päätöksessä ja EU:n ja Grönlannin kokonaisvaltaisessa kumppanuudessa. Komissio esitti 7. joulukuuta 2011 säädösehdotuksen kumppanuuden jatkamisesta vuosiksi 2014–2020¹⁶. Komissio on osana tulevaa kumppanuutta ehdottanut arktisia kysymyksiä koskevaa tehostettua vuoropuhelua, jonka avulla EU saisi lisää tietoa arktisen alueen syrjäisistä yhteisöistä ja jonka yhteydessä voitaisiin myös vaihtaa molemmille osapuolille tärkeisiin kysymyksiin liittyvää arvokasta taitotietoa.
- On erittäin tärkeää, että arktisen alueen asukkaiden näkemykset otetaan huomioon talouskehitykseen liittyvissä asioissa. EU pyrkii löytämään asianmukaisia tapoja varmistaa, että arktisen alueen alkuperäiskansojen edustajat saavat tietoa ja heitä kuullaan heihin vaikuttavista EU:n politiikoista ja että käytettävissä on asianmukaisia foorumeja, joilla he voivat kertoa erityisongelmistaan EU:n toimielimille ja muille kohderyhmille EU:ssa. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi komissio ja Euroopan ulkosuhdehallinto tehostavat pyrkimyksiään järjestää säännöllisiä vuoropuheluita alkuperäiskansojen kanssa.
- EU jatkaa asianmukaisten kansainvälisten järjestelyjen puitteissa osallistumistaan erilaisten arktista aluetta koskevien aiheiden käsittelyyn. Tällaisia ovat muun muassa biologinen monimuotoisuus, ekosysteemipohjainen hallinta, pysyvät orgaaniset yhdisteet, suojellut merialueet, kansainvälinen merenkulku sekä ympäristö- ja meriturvallisuusnormit. Lähtökohtana olisi pidettävä voimassa olevaa kansainvälistä oikeutta, kansainvälisiä yleis- ja muita sopimuksia ja yhteistyötä kansainvälisten elinten, kuten YK:n, Arktisen neuvoston ja kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO), puitteissa. EU aikoo myös selvittää, millä tavoin se voisi tukea Arktisen neuvoston hyväksymien sopimusten tehokasta täytäntöönpanoa.
- Komissio jatkaa yhteistyötä kansainvälisten kumppaneiden kanssa meriympäristön tilaa koskevan raportoinnin ja arvioinnin alalla. Se edistää myös edelleen valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten strategisten arviointien käyttöä Espoon yleissopimuksen¹⁷ pohjalta. Komissio on esimerkiksi jatkanut Espoon yleissopimuksesta käymäänsä vuoropuheluita Venäjän federaation kanssa, joka käynnisti heinäkuussa 2011 sisäiset menettelyt sopimuksen ratifioimiseksi. Lisäksi ympäristöseuranta koskevaa yhteistyötä on tiivistetty osana EU:n ja Venäjän välistä nykyaikaistamista koskevaa kumppanuutta.
- Ekosysteemien hallinnan alalla EU pyrkii edelleen Koillis-Atlantin merellisen ympäristön suojelusta tehtyjen Oslon ja Pariisin yleissopimusten puitteissa perustamaan arktiselle alueelle suojeltujen merialueiden verkoston ja arvioimaan, ovatko nykyiset toimenpiteet äärimmäisissä ilmasto-oloissa tapahtuvan öljyn- ja kaasuntuotannon hallinnoimiseksi sopivia, kun otetaan huomioon tämän toiminnan mahdolliset ympäristövaikutukset. Komissio ja EU:n virastot osallistuvat myös arktisen meriympäristön suojelua käsittelevän Arktisen neuvoston työryhmän työskentelyyn. Samalla EU tekee edelleen asiaankuuluvissa YK:n elimissä ehdotuksia siitä, että biologista monimuotoisuutta kansallisen lainkäyttövallan

¹⁶ KOM(2011) 846, 7.12.2011.

¹⁷ Espoon yleissopimus valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista on Yhdistyneiden kansakuntien Euroopan talouskomission (UNECE) yleissopimus, joka allekirjoitettiin vuonna 1991 Espoossa ja tuli voimaan vuonna 1997.

ulkopuolisilla alueilla olisi suojeltava, mahdollisesti YK:n merioikeusyleissopimukseen tehtävillä lisäyksillä.

- EU aikoo myös parantaa yhteyksiään arktisen alueen kansalaisjärjestöihin. Komissio on lisäksi tiivistänyt ympäristöpolitiikkaa koskevaa vuoropuheluaan sidosryhmien kanssa. Heinäkuussa 2011 käynnistettiin hanke, jonka tarkoituksena on panna alulle kansalaisjärjestötason vuoropuhelu arktisen alueen ympäristökysymyksistä. Ensimmäinen kansalaisjärjestöjen foorumi järjestettiin tammikuussa 2012, ja tarkoituksena on kokoontua kahdesti vuodessa.

2 osa Tiivistelmä EU:n panoksesta arktisella alueella vuodesta 2008

Vastauksena joulukuussa 2009 esitettyihin neuvoston päätelmiin tässä yhteisen tiedonannon toisessa osassa selostetaan EU:n yhä monipuolistuvaa toimintaa alueella ja tarkastellaan marraskuussa 2008 julkaistussa komission tiedonannossa ”Euroopan unioni ja arktinen alue” käsiteltyjä kysymyksiä. EU:lla on merkittävä ja kasvava rooli, kun pyritään vastaamaan tehokkaan ympäristönsuojelun muodostamaan haasteeseen ja samalla kehittämään arktisen alueen taloudellista potentiaalia kestävällä tavalla. EU:n panos arktisella alueella näkyy monenlaisina toimina eri aloilla, joihin lukeutuvat muun muassa ilmastonmuutos, ympäristön pilaantuminen, energian, raaka-aineiden ja kalavarojen kestävä hallinta ja hyödyntäminen sekä uusi taloudellinen toiminta, kuten matkailu ja uudet meriliikennereitit. Erityisen tärkeänä pidetään vuoropuhelua arktisen alueen valtioiden ja alkuperäiskansojen kanssa.

1. ARKTISEN ALUEEN SUOJELU JA SÄILYTTÄMINEN YHTEISTYÖSSÄ SEN VÄESTÖN KANSSA

Ilmastonmuutos ja ympäristö

Kaikki merkittävät päästöjen aiheuttajat ovat edistyneet maailman kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä. EU on saavuttamassa Kiotossa annetut ilmastonmuutosta koskevat sitoumuksensa ja on sisällyttänyt kasvihuonekaasupäästöjen 20 prosentin vähentämistavoitteen lainsäädäntöönsä. Komissio on julkaissut tiedonannon ”Etenemissuunnitelma – siirtyminen kilpailukykyiseen vähähiiliseen talouteen vuonna 2050”¹⁸. Lisäksi EU on toteuttanut toimia keskeisten mahdollistavien teknologioiden alalla ja keskittynyt erityisesti mahdollisuuksiin edistää puhdasta energiantuotantoa huipputeknologian avulla. Nämä toimet yhdessä vähentävät merkittävästi ilmastonmuutokseen liittyviä arktisen alueen saastevaikutuksia. EU on myös ollut kehittämässä Durbanin toimintaohjelmaa¹⁹, joka hyväksyttiin joulukuussa 2011 ja jonka tavoitteena on uuden kattavan oikeudellisen välineen käyttöönotto vuoteen 2015 mennessä. Sillä on lisäksi edelleen keskeinen asema kansainvälisissä pyrkimyksissä vähentää pysyvien orgaanisten yhdisteiden aiheuttamaa pilaantumista sekä Tukholman yleissopimuksen että valtiosta toiseen tapahtuvaa ilman epäpuhtauksien kaukokulkeutumista koskevan Yhdistyneiden kansakuntien Euroopan talouskomission yleissopimuksen kautta.

Tammikuussa 2011 julkaistiin EU:n ekologista jalanjälkeä arktisella alueella ja tähän liittyviä politiikkoja arvioiva kertomus (*EU Arctic Footprint and Policy Assessment*²⁰). Siinä

¹⁸ KOM(2011) 112, 8.3.2011.

¹⁹ Ilmastonmuutosta koskeva Yhdistyneiden kansakuntien puitesopimus (COP17 Durbanissa).

²⁰ <http://arctic-footprint.eu>

tarkastellaan EU:n toiminnan vaikutusta vuoteen 2030 saakka yhdeksällä eri alalla, joihin kuuluvat muun muassa biologinen monimuotoisuus, liikenne, energia, kalastus ja ilmastonmuutos. Muilla EU:n rahoitusta saavilla tutkimushankkeilla (esim. CLEAR ja ArcRisk) korjataan tietämyksessä olevia kriittisiä puutteita keräämällä tietoja rajojen yli kulkeutuvien saasteiden vaikutuksista arktisen alueen väestön terveyteen. EU on myös edistänyt vaikutustenarviointien käyttöä valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista tehdyn Espoon yleissopimuksen ja sen strategista ympäristöarviointia koskevan pöytäkirjan pohjalta. Komissio on jatkanut Espoon yleissopimuksesta käymäänsä vuoropuhelua Venäjän federaation kanssa, joka käynnisti heinäkuussa 2011 sisäiset menettelyt sopimuksen ratifioimiseksi. Lisäksi ympäristöseurantaa koskevaa yhteistyötä on tiivistetty osana EU:n ja Venäjän välistä nykyaikaistamista koskevaa kumppanuutta, jonka painopistealoihin se kuuluu. Euroopan ympäristökeskus on sopinut venäläisten kumppaneidensa kanssa useista yhteistä ympäristöseurantaa koskevista hankkeista, jotka liittyvät erityisesti arktiseen alueeseen. Näihin kuuluu muun muassa sellaisen järjestelmän luominen, jonka avulla voidaan kerätä ja jakaa tietoja veden ja ilman pilaantumisesta, saasteiden kaukokulkeutumisesta sekä jätteiden ja vaarallisten kemikaalien paremmasta käsittelystä.

Barentsin euroarktisen neuvoston jäseninä olevat valtiot allekirjoittivat vuonna 2008 ja myöhemmin ratifioivat neuvoston puitteissa neuvotellun sopimuksen onnettomuuksien ehkäisemisestä ja niihin reagoimisesta Barentsinmeren alueella.

Tuki alkuperäisasukkaille ja paikallisväestölle

EU on osallistunut aktiivisesti alkuperäiskansojen oikeuksia koskevan Yhdistyneiden kansakuntien julistuksen hyväksymiseen tähänneeseen työhön. EU pyrkii ottamaan ihmisoikeudet ja alkuperäiskansoja koskevat näkökohdat huomioon kaikessa sisä- ja ulkopolitiikassaan, myös poliittisessa vuoropuhelussa, jota se käy kolmansien maiden kanssa sekä alueellisissa ja monenvälisissä järjestöissä. Lisäksi EU tarjoaa rahoitustukea alkuperäiskansoihin liittyvää työtä tekeville kansalaisjärjestöille erityisesti demokratiaa ja ihmisoikeuksia koskevan eurooppalaisen rahoitusvälineen (EIDHR) kautta.

Komissio on aloittanut säännöllisen vuoropuhelun arktisen alueen alkuperäisyhteisöjen kanssa. Se järjesti 9. maaliskuuta 2010 seminaarin, jonka aiheena oli arktisen alueen kanssa käytävä vuoropuhelu²¹. Seminaarin osallistujat olivat tyytyväisiä tähän aloitteeseen ja korostivat, että alkuperäiskansojen edustajien ottaminen mukaan päätöksentekoon on tärkeää. Komissio tapasi arktisen alueen alkuperäiskansojen edustajia uudelleen Norjan Tromssassa tammikuussa 2011. Myös Euroopan ympäristökeskus kutsui kesäkuussa 2011 arktisen alueen alkuperäisyhteisöjen edustajia seminaariin keskustelemaan maallikko-, paikallis- ja perinnetiedon hyödyntämisestä arktisen ympäristön seurannassa ja arktisen alueen väestöä koskevien kehityssuuntausten ja muutosten arvioinnissa.

EU myöntää erilaisille alkuperäiskansojen ryhmille ja paikallisväestölle huomattavia määriä rahoitusta eri välineistä ja ohjelmista. Yhteisrahoituskauden 2007–2013 rahoitusohjelmien kokonaismäärärahat ovat 1,14 miljardia euroa. Jos EU:n jäsenvaltioiden yhteisrahoitus lasketaan mukaan, määrä on 1,98 miljardia euroa:

- Vuodet 2007–2013 kattavasta Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) osoitettiin 4,3 miljoonaa euroa rajat ylittävään Sápmi-osaohjelmaan saamelaisväestön kulttuuri-

---

²¹ <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/1831>

ja elinkeinoelämän kestävä kehittäminen tukemiseksi²². Lisäksi Interreg IV A Pohjoinen -ohjelmalla²³, jonka osa Sápmi on ja jonka 57 miljoonan euron kokonaisbudjetista 34 miljoonaa euroa tulee EU:lta, on tarkoitus lisätä Suomen, Ruotsin ja Norjan pohjoisimpien alueiden houkuttelevuutta ja kilpailukykyä.

- Samanlaisia tavoitteita on Suomen, Ruotsin ja Norjan pohjoisilla alueilla toteutettavalla Botnia-Atlantica-ohjelmalla²⁴ (EU:n rahoitus 34,4 miljoonaa euroa 60,9 miljoonan euron kokonaisbudjetista) ja Ruotsin ja Norjan välisellä Interreg IV A -ohjelmalla²⁵ (EU:n rahoitus 37 miljoonaa euroa 68 miljoonan euron kokonaisbudjetista).
- Irlannin, Suomen, Ruotsin ja Yhdistyneen kuningaskunnan sekä Färsaarten, Grönlannin, Islannin ja Norjan välisen Pohjoinen periferia -ohjelman²⁶ (johon myös Venäjän federaatio ja Kanada voivat osallistua) budjetti on 59 miljoonaa euroa, josta EU:n rahoituksen osuus on 35 miljoonaa euroa. Ohjelman tavoitteena on auttaa Pohjois-Euroopan syrjäisiä yhteisöjä kehittämään taloudellista, sosiaalista ja ympäristöön liittyvää potentiaaliaan.
- Itämeren aluetta koskevasta kansainvälisestä Baltic Sea Region -ohjelmasta²⁷ (jonka 278 miljoonan euron kokonaisbudjetista EU:n osuus on 217 miljoonaa euroa) rahoitetaan Perämeren alueen vihreää tavarankuljetuskäytävää (Green Logistic Corridor), joka yhdistää Skandinavian pohjoisosat ja Barentsin alueen Itämeren alueella ja Keski-Euroopassa sijaitseviin loppumarkkinoihin.
- Vuosina 2007–2013 EAKR:sta investoidaan 243 miljoonaa euroa Ruotsin Övre Norrland -ohjelmaan ja 177 miljoonaa euroa Mellersta Norrland -ohjelmaan näiden alueiden kilpailukyvyä parantamiseksi²⁸. Saamelaisväestöä koskevat kysymykset on sisällytetty ohjelmien eri painopistealoihin.
- Pohjois-Suomen EAKR-ohjelman²⁹ kokonaisbudjetti on 1,1 miljardia euroa, josta 311,3 miljoonaa euroa tulee EU:n talousarviosta. Ohjelman eri toimintalinjoissa on saamelaisille kohdennettuja erityistoimia, joilla tuetaan saamelaisten omaan kulttuuriin perustuvaa yrittäjyyttä ja yritystoimintaa.
- Kolarctic-ohjelma³⁰ on yksi niistä 13:sta rajat ylittävän yhteistyön ohjelmasta, joita osarahoitetaan eurooppalaisesta naapurisuuden ja kumppanuuden välineestä (ENPI) ja EAKR:sta. Ohjelman vuosien 2007–2013 budjetti on 70,48 miljoonaa euroa, josta 28,24 miljoonaa euroa on EU:n rahoitusta. Ohjelmaan osallistuvat Suomen, Ruotsin, Norjan ja Venäjän federaation pohjoiset alueet.

²² Kokonaisrahoitus 6,7 miljoonaa euroa, <http://www.interregnord.com/fi/hyvaeksytyt-hankkeet/sapmi-osaohjelma-rajaton-kehitys/4-sapmi-rajaton-kehitys.aspx>.

²³ <http://www.interregnord.com/fi.aspx>

²⁴ <http://www.botnia-atlantica.eu/default.asp?lid=4>

²⁵ <http://www.interreg-sverige-norge.com/>

²⁶ <http://www.northernperiphery.eu/en/projects/main/>

²⁷ http://eu.baltic.net/Project_Database.5308.html?&&contentid=70&contentaction=single

²⁸ <http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/euprogram/programomraden/ovrenorrland> ja

<http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/euprogram/programomraden/mellerstanorrland>

²⁹ http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/finland/fi1a_fi.htm

³⁰ <http://www.kolarcticenpi.info/ourprojects>

- Barentsin alueen subarktisessa osassa toteutetaan toista rajat ylittävän yhteistyön ohjelmaa, Karjala–Venäjä-ohjelmaa³¹, jonka 46,5 miljoonan euron kokonaisbudjetista 23,2 miljoonaa euroa tulee EU:n talousarviosta ja loput jäsenvaltioilta ja Venäjän federaatiolta.

Pohjoisen ulottuvuuden sosiaali- ja terveysalan kumppanuuden puitteissa on laadittu työsuunnitelma mielenterveyden parantamiseksi, erilaisten riippuvuuksien ehkäisemiseksi sekä lasten kehityksen ja kansanterveyden edistämiseksi alkuperäiskansojen keskuudessa. Työsuunnitelma on tarkoitus panna täytäntöön vuoteen 2013 mennessä.

Hylkeenpyynnistä voidaan todeta, että ennen kuin hyljetuotteiden kauppaa koskeva asetus (EY) N:o 1007/2009 annettiin, asiasta järjestettiin laaja julkinen kuuleminen³², jonka yhteydessä kuultiin myös alkuperäiskansojen edustajia. Inuiittiyhteisö on tehnyt valituksia näistä säännöksistä. Unionin tuomioistuin hylkäsi yhden kanteen syyskuussa 2011 tutkittavaksi ottamisen edellytysten puuttumisen vuoksi³³. Toisen kanteen käsittely on kesken. Kieltoa tarkastelemaan on lisäksi perustettu Maailman kauppajärjestön paneeli Kanadan ja Norjan pyynnöstä.

Tutkimus, seuranta ja arviointi

EU ja sen jäsenvaltiot ovat viimeisten kymmenen vuoden ajan olleet arktisen alueen tutkimuksen merkittävimpiä tukijoita. Arktisen alueen tutkimukseen on osoitettu noin 200 miljoonaa euroa EU:n rahoitusta. EU tukee kestävään kehitykseen ja maailmanlaajuiseen ympäristömuutokseen keskittyvää tutkimusta, jonka tavoitteena on lisätä tietämystä näiden tekijöiden ja arktiseen alueeseen vaikuttavien luonnon prosessien välisestä suhteesta. Painopisteenä on erityisesti ilmastonmuutos ja sen vaikutus paikallisväestöön ja taloudelliseen toimintaan.

EU:n seitsemännessä tutkimuspuiteohjelmassa on vuodesta 2008 käynnistetty kaksitoista hanketta, joiden avulla pyritään korjaamaan edellä mainituilla aloilla esiintyviä tutkimuspuutteita ja parantamaan arktiseen alueeseen liittyvien luonnon prosessien ja ihmisen toiminnan aiheuttamien prosessien pitkän aikavälin seuranta ja niitä koskevien tietojen saatavuutta. Käynnissä on lisäksi kahdeksan hanketta, joiden tavoitteena on perustaa Eurooppaan uusia johtavia tutkimusverkostoja ja -infrastruktuureja ja vahvistaa samalla nykyisiä verkostoja ja infrastruktuureja. EU tekee tutkimusohjelmiensa puitteissa tiivistä yhteistyötä kaikkien arktisen alueen valtioiden kanssa. Färsaaret, Norja ja Islanti ovat seitsemänten puiteohjelmaan virallisesti assosioituneita maita, joilla on tässä ominaisuudessa samat oikeudet kuin EU:n jäsenvaltioilla. Lisäksi EU:lla on Kanadan, Venäjän federaation ja Yhdysvaltojen kanssa tiede- ja teknologiayhteistyötä koskevat sopimukset, joiden alaan kuuluvat myös tutkimusohjelmat ympäristön, terveyden, kalastuksen, liikenteen, energian ja avaruustutkimuksen aloilla. Seitsemännen puiteohjelman toimiin osallistuu säännöllisesti yhteistyökumppaneita näistä maista.

EU osallistuu muun muassa seitsemännessä puiteohjelmasta rahoitetuilla hankkeilla aktiivisesti kansainvälisiin toimiin, joilla edistetään napaseutututkimusta ja koordinoidaan kansainvälisiä tutkimuslinjauksia. Esimerkkinä tästä voidaan mainita kansainvälinen polaarivuosi 2007–2009.

³¹ <http://www.kareliaenpi.eu/fi>

³² http://ec.europa.eu/environment/biodiversity/animal_welfare/seals/seal_hunting.htm

³³ Yleisen tuomioistuimen määräys 6.9.2011, asia T-18/10.

Seuranta- ja valvontavalmiuksien lisäämisestä voidaan todeta, että EU tukee yhteistä ympäristötietojärjestelmää, jolla pyritään uudistamaan nykyisiä ilmoitusjärjestelmiä ja luomaan sähköisen tiedonsaannin varmistava verkko. Tämä parantanee arktista aluetta koskevien ympäristötietojen laatua ja ajantasaisuutta ja johtaa lopulta parempaan, tietoperustaiseen päätöksentekoon. Lisäksi EU tukee muita arktisen alueen kannalta merkittäviä ohjelmia ja aloitteita. Näihin kuuluvat muun muassa ympäristön ja turvallisuuden maailmanlaajuinen seuranta (GMES), kaukokartoitusta käsittelevä ryhmä (GEO) ja maailmanlaajuinen maanhavainnointijärjestelmä (GEOSS). Euroopan ympäristökeskus on myös ollut aktiivisesti mukana arktisten alueiden havainnointiverkoston (*Sustained Arctic Observing Network*) luomisessa.

2. LUONNONVAROJEN KESTÄVÄN KÄYTÖN EDISTÄMINEN

Hiihivedyt ja raaka-aineet

Koska raaka-aineiden saanti on edelleen tärkeä osatekijä EU:n pyrkimyksissä siirtyä korkean teknologian ja korkean lisäarvon talouteen, komissio antoi perushyödykemarkkinoita ja raaka-aineita käsittelevän tiedonannon, jossa vahvistettiin kolmeen periaatteeseen perustuva lähestymistapa kestävällä pohjalla olevan raaka-aineiden saannin varmistamiseksi. Nämä periaatteet ovat raaka-aineiden saanti maailmanmarkkinoilta (ulkopolitiikkaa koskeva periaate), EU:n lähteistä saatavien raaka-aineiden kestävä tarjonta sekä kierrätys ja luonnonvarojen tehokas käyttö.

Lisäksi komissio on äskettäin antanut tiedonannon ”EU:n energiapolitiikka: yhteistyö rajanaapureiden kanssa”³⁴. Siinä esitetään EU:n energia-alan ulkosuhteille kattava strategia, joka perustuu kolmansien maiden kanssa tehtävien energiasopimusten avoimuuden lisäämiseen, jäsenvaltioiden välisen koordinoinnin vahvistamiseen ja energiakumppanuuksien kehittämiseen keskeisten maiden kanssa.

Liikenne

EU:n keskeisenä poliittisena tavoitteena on edelleen YK:n merioikeusyleissopimuksessa määriteltyjen kansainvälisen oikeuden ja kansainvälisten periaatteiden täysimääräinen noudattaminen. Tämä käsittää myös merenkulun vapauden ja viattoman kauttakulun periaatteet³⁵. Arktisen merenkulun oikeudellisia näkökohtia selvittävä tutkimus saatiin valmiiksi huhtikuussa 2010³⁶.

Parhailtaan pyritään luomaan Euroopan laajuisia multimodaalisia yhteyksiä kehittämällä Euroopan laajuisia verkkoja, jotka kattavat myös Euroopan pohjoisimmat alueet. Näistä on välitöntä hyötyä arktiselle alueelle. Lisäksi pohjoisen ulottuvuuden liikenne- ja logistiikkakumppanuutta koskevan yhteisymmärryspöytäkirjan täytäntöönpanossa ollaan nyt siirtymässä operatiiviseen vaiheeseen, jossa määritellään (kumppaneiden myöhempää hyväksymistä varten) infrastruktuuriverkko ja liikenteeseen liittyvien hankkeiden mahdolliset painopisteet.

---

³⁴ KOM(2011) 539, 7.9.2011.

³⁵ Neuvoston päätelmissä mainitaan myös esteetön kauttakulku.

³⁶ <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/2396>

3. KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

EU:n kehittyvän arktista aluetta koskevan politiikan tavoitteena on luoda johdonmukainen ja kattava lähestymistapa asioihin, joissa arktinen alue vaikuttaa EU:hun ja päinvastoin. Tämä tehdään voimassa olevan kansainvälisen oikeuden (erityisesti YK:n merioikeusyleissopimuksen) mukaisesti ja yhteistyössä kansainvälisten elinten, kuten Arktisen neuvoston ja IMO:n, sekä arktisen alueen valtioiden, autonomisten alueiden, alkuperäiskansojen, paikallisväestön ja muiden sidosryhmien kanssa.

EU on vuoden 2008 jälkeen lisännyt huomattavasti osallistumistaan arktisen alueen yhteistyöhön tiivistämällä erityisesti yhteyksiään Arktiseen neuvostoon ja sen jäseniin. Arktinen neuvosto on edelleen tärkein kansainvälinen yhteistyöfoorumi alueella. Sen äskettäin aikaansaama sopimus lento- ja meripelastusyhteistyöstä arktisella alueella on selvä osoitus sen kehittämisestä.

Alueellista yhteistyötä tehdään myös Barentsin euroarktisen neuvostossa, jonka jäsen komissio on, sekä EU:n, Islannin, Norjan ja Venäjän federaation yhteisen pohjoisen ulottuvuuden politiikan puitteissa. Vuonna 2010 pidetyssä pohjoisen ulottuvuuden ministerikokouksessa pohjoisen ulottuvuuden ohjausryhmää kehoitettiin pohtimaan keinoja kehittää pohjoisen ulottuvuuden arktista osaa ja välttämään siinä päällekkäisyyttä Arktisen neuvoston tai Barentsin euroarktisen neuvoston toimeksiantoihin kuuluvan työn kanssa. Ministerit totesivat, että on pohdittava, miten alkuperäiskansat voitaisiin ottaa mukaan keskusteluun. Ohjausryhmä on kutsunut kokouksiinsa alkuperäiskansojen edustajia ja esittänyt, että pohjoisen ulottuvuuden kumppanuuksiin ja aloitteisiin sisällytettäisiin lisää arktiseen alueeseen liittyviä toimia.

Arktisen alueen valtioiden kanssa tehdään myös kahdenvälistä yhteistyötä. Arktinen yhteistyö esiintyy säännöllisesti niiden kahdenvälisten kokousten esityslistoilla, joita pidetään arktisen alueen valtioiden kanssa, mukaan luettuina Kanada, Venäjän federaatio ja Yhdysvallat, jotka ovat EU:n strategisia kumppaneita. Korkea edustaja / varapuheenjohtaja Ashtonin ja komissaari Damanakin vierailut Suomen, Ruotsin ja Norjan arktisille alueille, Svalbard mukaan lukien, sekä Grönlantiin korostivat alueen merkitystä ja tarjosivat mahdollisuuden arvioida muutoksia paikan päällä ja keskustella alueen haasteista paikallisen väestön, saamelaisten ja inuiittien edustajien ja arktisen alueen asiantuntijoiden kanssa.

Lisäksi EU:n edustustot arktisen alueen valtioissa ovat keskeisessä asemassa, kun EU:n arktiseen alueeseen liittyvästä politiikasta tiedotetaan alueen hallinnoille ja kansalaisille. Niiden tärkeänä tehtävänä on myös toimittaa EU:lle tietoja arktisen alueen valtioiden omista merkittävistä toimista.

EU:n ja Grönlannin tämänhetkinen kumppanuus mahdollistaa poliittisen vuoropuhelun rahoitustuen kohdealan lisäksi myös muilla yhteistä etua koskevilla aloilla, kuten tutkimukseen, raaka-aineisiin ja energiaan liittyvissä asioissa. Grönlanti saa kaudella 2007–2013 EU:lta rahoitustukea 25 miljoonaa euroa vuodessa (vuoden 2006 hintoina). Rahoitusyhteistyön kohdeala kyseisellä kaudella on koulutus ja sekä Grönlanti että Tanska ovat ilmaisseet kiinnostuksensa säilyttää tämä kohdeala tulevalla rahoituskaudella (vuodet 2014–2020). EU:n ja Grönlannin kumppanuus täydentää EU:n ja Grönlannin kalastuskumppanuussopimusta ja määrittelee EU:n taloudellisen tuen muiden alojen kuin kalastusalan kehitykseen. Koska kalastuskumppanuussopimuksen nykyisen pöytäkirjan voimassaolo päättyy vuoden 2012 lopussa, helmikuussa 2012 parafoitiin uusi kolmivuotinen pöytäkirja. Uuden pöytäkirjan mukaan EU:n vuotuinen taloudellinen korvaus Grönlannille on

alakohtainen tuki mukaan luettuna enintään 17,8 miljoonaa euroa. Euroopan ympäristökeskus ja Grönlanti allekirjoittivat vuonna 2010 yhteistyösopimuksen, jonka tavoitteena on tukea kestävästä kehityksestä ja suojella ja parantaa ympäristöä politiikan laatijoille Grönlannissa ja Euroopassa tarjottavan kohdennetun, merkityksellisen ja luotettavan tiedon avulla. Tammikuussa 2012 ympäristökeskus ja Grönlannin terveysministeriö allekirjoittivat yhteistyösopimuksen, joka kattaa ympäristö- ja terveystieteiden tutkimukset.